

Nr 205.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående modernisering av vissa matinrättningar vid marinen; given Stockholms slott den 28 februari 1934.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ivar Vennerström.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprins:n-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 28 februari 1934.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMÄN, SKÖLD.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Vennerström anför:

I årets statsverksproposition (utgifter för kapitalökning bil. 2, punkt 2) har under rubriken »Fonden för förlag till statsverket» Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avvaktan på den särskilda proposition i ämnet, som kunde bli riksdagen förelagd, för modernisering av vissa matinrättningar vid marinen för budgetåret 1934/1935 beräkna ett reservationsanslag av 250,000 kronor.

Jag återkommer nu till detta ärende.

Bihang till riksdagens protokoll 1934. 1 saml. Nr 205.

Uti skrivelse till Kungl. Maj:t den 26 augusti 1933 anförde marinförvaltningen — under framhållande av att vissa på sista tiden framställda anmärkningar mot mathållningen vid Karlskrona örlogsstation aktualiserat den redan förut inom ämbetsverket uppmärksammade frågan om kosthållets förbättrande vid marinen i dess helhet — att ämbetsverket ansett sig böra gå i författning om verkställande av en skyndsam utredning angående berörda frågor. De brister, som vidlådde marinens förplägnadsväsen, avsåge matinrättningarnas inredning och tekniska utrustning, normalportionens sammansättning, organisationen ävensom kökspersonalens rekrytering och utbildning. Spörsmålen rörande bristernas avhjälpande vore enligt marinförvaltningens mening av den art, att ett klarläggande av desamma nödvändiggjorde anlitande av personer med speciell sakkunskap på området. Denna utredning borde verkställas inom ämbetsverket under marinöverintendentens ledning. I anslutning härtill hemställde marinförvaltningen om bemyndigande att för ändamålet såsom sakkunniga anlita — jämte marinöverintendenten — arméns konsulent i utspisningsfrågor, sysslomannen vid Sundby sjukhus A. M. N. Nordfelt samt direktören, marinintendenten av 1:a graden å övergångsstat W. Sjöwall. Genom beslut den 22 september 1933 lämnade Kungl. Maj:t marinförvaltningen det sålunda begärda bemyndigandet.

Dessa sakkunniga, vilka antagit benämningen »Marinens förplägnadssakkunniga», hava den 27 december 1933 till marinförvaltningen avlämnat ett första betänkande rörande den avsedda utredningen, innefattande förslag till förbättrande av utspisningsförhållandena vid marinens större matinrättningar i land.

Sedan vederbörande lokala marinmyndigheter yttrat sig i anledning av de sakkunnigas förslag, har marinförvaltningen, med överlämnande av berörda yttranden, uti skrivelse den 21 februari 1934 underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning i de delar, ämbetsverket tagit slutlig ställning till detsamma.

Marinens
förplägnads-
sakkunniga.

Som nyss nämnts avser de sakkunnigas förevarande utredning förbättrande av utspisningsförhållandena vid marinens större matinrättningar i land, nämligen:

vid Karlskrona örlogsstation: matinrättningarna för sjömanskåren och för skeppsgossekåren;

vid Stockholms örlogsstation: matinrättningen för sjömanskåren;

vid Vaxholms kustartilleriregemente: matinrättningarna i Vaxholms kastell och i Oscar-Fredriksborg;

vid Karlskrona kustartilleriregemente: matinrättningarna i stadskasernen och i Kungsholms fort.

De sakkunniga hava till en början redogjort för de nuvarande utspisningsanordningarna samt framhållit, hurusom på grund av matinrättningarnas inredning och utrustning väsentliga svårigheter föreläge för tillgodoseende av en tidsenlig förplägnad på ett ekonomiskt sätt. Till belysande av de rådande förhållandena hava de sakkunniga anført i huvudsak följande.

Sjömanskåren i Karlskrona. Utspisningen omfattade normalt cirka 800 por-

tionstagare; för kortare tidsperioder kunde antalet uppgå till cirka 1,800. Själva köket omfattade ett utrymme av omkring 234 kvm. I anslutning till köket låge ett för garnisonen och fartygen gemensamt charkuteri om cirka 77 kvm. golvyta. Särskilda lokaler för invägning, förarbetning, handförråd och personal saknades. Ett mindre rensrum och ett kylskåp funnes men täckte icke föreliggande behov och vore i övrigt otidsenliga. Den maskinella utrustningen liksom köksapparaterna vore av föråldrad konstruktion och spislarna otillräckliga. Lokalernas vägg- och golvbeklädnad försvårade den renhållning och hygien, som i matinrättningen borde vara för handen. Matsalen — om cirka 795 kvm. golvyta och belägen i våningen över kökslokalerna — i vilken fri skaffning vore anordnad, hade förbindelse med köket genom en mindre hiss och en spiraltrappa med utgång till matsalens mitt. Då tvenne diskrum förlagts i anslutning till utserveringsanordningarna, hade nyss anförda olägenheter av matos i viss mån ökat. Genom dessa anordningar hade de kostnadtandens trafik genom matsalen måst bliva mindre väl ordnad, varjämte matsalens ursprungligen ståtliga karaktär spolierats. Arbetsledningens expedition vore förlagd 2 tr. upp inom byggnaden.

Skeppsgossekåren i Karlskrona. Utspisningen omfattade normalt cirka 300 portionstagare; för kortare tidsperioder kunde antalet uppgå till cirka 450. Köket omfattade ett utrymme av omkring 132 kvm. Särskilda lokaler för invägning, rensning, förarbetning och kylning liksom personallokaler saknades. Den maskinella utrustningen liksom kokapparaterna vore otidsenliga; befintliga spisar vore otillräckliga. Rörledningar till kokapparaterna vore dragna på ett sätt, som innebure vådor för den i köket arbetande personalen. Matsalen, om cirka 422 kvm. golvyta, vore förlagd till våningen över köket. Hiss för matens upptransport saknades. Golvet, vanligt furugolv, vore mycket hårt förslitet.

Sjömanskåren i Stockholm. Utspisningen omfattade normalt cirka 500 portionstagare; för kortare tidsperioder kunde antalet uppgå till cirka 800 eller mera. Köket hade en golvyta av cirka 198 kvm.; särskilda bilokaler saknades i huvudsak. Kokapparaterna, varav flertalet under senare år erhållits från indragna truppförband, vore relativt tidsenliga. Dock skulle en del mindre moderniseringar av apparaterna innebära tekniska och ekonomiska fördelar. Vissa för förplägnadens rätta handhavande erforderliga kokapparater saknades. Den nu befintliga spiseln täckte icke fullt föreliggande behov. Kylskåpet vore otillräckligt och syntes bättre motsvara behovet för sjöreservens matinrättning. Matsalen, som omfattade omkring 578 kvm. golvyta, befunno sig i ett mycket gott skick med undantag för att utserveringsanordningarna för fri skaffning icke medgäve en individuell portionering, varigenom systemets fördelar icke fullt kommit till sin rätt.

Vaxholms kastell. Matinrättningen vore inrymd i den norra försvarslinjen. Utspisningen omfattade normalt cirka 200 portionstagare; för kortare tidsperioder kunde antalet uppgå till 500 man. Köket omfattade ett utrymme av endast cirka 38 kvm. Invägnings-, renseri- och arbetsrum vore sammanförda i en lokal om cirka 34 kvm. Kylanordningar ävensom personallokaler saknades helt. Diskrummet och matsalen låge på ett högre golvplan än själva köket. Den maskinella utrustningen liksom kokapparaterna och spislarna vore av föråldrad konstruktion och otillräckliga. Lokalerna vore byggnadstekniskt i sådant skick, att tillgodoseendet av krav på renlighet och hygien ställde sig mycket arbetsbetungande. Matsalen, som omfattade cirka 264 kvm., uppvärmdes medelst järnkaminer och vore förhållandevis mörk samt gäve ett föga tilltalande intryck.

Oscar-Fredriksborg. Utspisningen omfattade normalt cirka 400 portionsstagare; för kortare tidsperioder kunde antalet uppgå till cirka 700. Köket om-

fattade ett utrymme av cirka 118 kvm. Särskilda lokaler för invägning, rensning, kylning, förarbetning och handförråd saknades. Diskrummet hade cirka 100 kvm. golvyta. Den maskinella utrustningen liksom kokapparaterna vore av föråldrad konstruktion, maskinutrustningen och spislarna dessutom otillräckliga. Lokalerna vore i avseende å golv och väggar delvis i mindre lämpligt skick. Matsalen, om cirka 711 kvm. golvyta, vore onödigt stor och gjorde dels därigenom, dels genom hård förslitning av vägg- och taktytor ett mindre tilltalande intryck.

Kustartilleriregementets stadskasern i Karlskrona. Utpisningen omfattade normalt cirka 350 portionstagare; för kortare tidsperioder kunde antalet uppgå till cirka 800. Köket omfattade omkring 98 kvm. Särskilda lokaler för rensning, kylning, förarbetning och personal saknades, under det att diskrummet, om cirka 48 kvm. golvyta, vore större än erforderligt. Den maskinella utrustningen liksom kokapparaterna vore av föråldrad konstruktion. Matsalen, i vilken fri skaffning vore anordnad, omfattade cirka 344 kvm. golvyta och vore i huvudsak lämplig.

Kungsholms fort. Utpisningen vid denna matinrättning, som vore belägen i sjunde linjen, omfattade normalt cirka 100 portionstagare vintertid och 400 sommartid; för kortare tidsperioder kunde antalet uppgå till cirka 600. För köket disponerades ett utrymme av cirka 83 kvm. golvyta. Bilokaler saknades. Den maskinella utrustningen och kokapparaterna vore otidsenliga och otillräckliga, vilket sistnämnda även vore förhållandet med befintliga spiselanordningar. Matsalen, med cirka 268 kvm. golvyta, mekaniskt ventilerad och utslutande artificiellt belyst, gäve i avseende såväl å golv, väggar och tak som ock bord, bänkar och belysningsanordningar intryck av ödslighet och torftighet.

De sakkunniga hava härefter redogjort för vissa av dem verkställda undersökningar rörande portionskostnadernas storlek vid marinen samt arbetskostnaderna för utpisningen vid marinens fasta matinrättningar i land. Dessa undersökningar hava synts de sakkunniga lämna till resultat, att kostnaderna såväl för själva portionen som ock för avlöning m. m. till den vid matinrättningarna anställda personalen vore större än som vore nödvändigt samt att en fullt tillfredsställande mathållning borde kunna åstadkommas till väsentligt lägre kostnader än för närvarande vore fallet. En av de främsta orsakerna till de rådande ogynnsamma förhållandena beträffande proviant- och arbetskostnaderna vore enligt de sakkunnigas mening att finna uti den föråldrade lokaldispositionen vid matinrättningarna samt därvarande bristfälliga utrustning i fråga om kokapparater, spisar och maskiner jämte avsaknaden av kyllokaler.

Beträffande de åtgärder i moderniseringssyfte, som borde komma till utförande vid marinens nu ifrågavarande matinrättningar, hava de sakkunniga framställt följande förslag:

Sjömanskåren i Karlskrona. I den nuvarande matinrättningsbyggnaden (kokhuset) vore inrymd en *tvättinrättning*, avsedd att tillgodose hela örlogsstationens behov med undantag för flottans sjukhus, som hade egen tvättinrättning, ävensom en korvfabrik för örlogsstationen, kustartilleriregementet samt fartygen, när dessa vore förlagda till Karlskrona. Ett av stationsbefälhavaren därstädes avgivet förslag om dessa anstalters flyttande från matinrättningsbyggnaden biträdades av de sakkunniga, som dock ansåge, att en ändamålsenligare planläggning av ifrågavarande anstalter borde ske. Därvid borde nämligen såväl tvättinrättning som nedan föreslagen köttcentral och kafferosteri kunna inrymmas i den befintliga rustkamarbyggnaden på Stumholmen genom

att vissa lokaler, som vore mindre beroende av en flytande drift, inrymdes i vindsvåningen. Av stationsmyndigheterna framställt förslag om disposition för ändamålet jämväl av den i bageribyggnaden inrymda ångkvarnens lokaler kunde sålunda frångås. Därav möjligen betingad kostnadsökning i förhållande till vad stationsmyndigheterna beräknat kunde förväntas mer än väl uppvägas av minskade kostnader för vederbörande drifts- och underhållsanslag. Till den nya tvättinrättningen borde jämväl hänvisas flottans sjukhus, vars tvättinrättning med sin mycket otidsenliga maskinutrustning och arbetskrävande plananordning borde nedläggas. Nuvarande principer för driften vid *korvfabriken* syntes medföra onödigt höga pris på den färdiga produkten. I första hand berodde detta på, att i följd av den stora omsättningen på korvvaror icke tillräckligt med »småkött» kunde erhållas, varför det blivit regel att skära ner hela djurkroppar för korvtillverkningen. Då en central korvfabrik alltjämt ansåges nödvändig, syntes en mera ekonomisk tillverkning endast kunna vinnas genom införande av en med charkuteri och insaltningsrörelse kombinerad *kött-central*, ställd direkt under stationsintendenten och med uppgift dels att distribuera färskt kött, dels att förädla och insalta dylikt. En sådan anordning skulle möjliggöra ett ekonomiskt styckningsförfarande i avsikt att därmed vinna ökade möjligheter till omväxling i förplägnaden samtidigt med lägre pris på och mångsidigare tillverkning av charkuterivaror. Under stationsintendenturen borde samtidigt anläggas ett *kafferosteri* för stationens behov och de lokala rosterierna nedläggas.

De efter tvättinrättningens och korvfabrikens flyttning från kokhuset ledigblivna utrymmena tillades *matinrättningen*, dock på något annorlunda sätt än stationsmyndigheterna föreslagit. I ledigblivna lokaler anordnades rum för proviantens förarbetning, råvarornas, den färdiglagade matens och matresternas betryggande förvaring i kylrum jämte personalrum, allt på i huvudsak det sätt, som framginge av förslagsritning (Bil. A).

Matsalen, i byggnadens andra våning, förbundess med köket genom lämplig, elektriskt driven hiss och ändrades i avseende å inredningen därhän, att planmässighet i trafiken erhöles, att större möjlighet till individuell portionering föreläge, att diskrummet förlades i anslutning till utgången, samt att lokalens ursprungliga ståtliga karaktär återvunnes. Expeditionslokal för uppbörds- mannen inrymdes intill matsalen. Nu föreslagen disposition framginge av förslagsritning (Bil. B).

Skeppsgossekdären i Karlskrona. De intill kökslokalerna nu befintliga arresterna disponerades för köket. Sålunda erhållna utrymmen avsåges till bilokaler efter i huvudsak samma principer som ovan anförts beträffande sjömansgårdens *matinrättning*. De avsedda anordningarna framginge av ritning (Bil. C). Matsalen, i byggnadens andra våning, förbundess med köket genom en lämplig elektriskt driven hiss. Det nuvarande golvet ersattes med nytt sådant av långk.

Sjömansgård i Stockholm. För vinnande av ökat köksutrymme utfördes en mindre tillbyggnad, omfattande cirka 45 kvm., som anslötes till ett förut tillbyggt diskrum. I det sålunda utvidgade köket anordnades lokaler för tillredning och förvaring ävensom för personal efter de principer, för vilka beträffande sjömansgård i Karlskrona förut redogjorts och i huvudsak på sätt framginge av förslagsritning (Bil. D).

Vaxholms kastell. Erforderlig utvidgning av kökslokalerna föreslogess skola ske genom att nuvarande diskrum disponerades för uppställning av kokapparater och spisar, varigenom möjliggjordes vagntransporter från köket till matsalen. Nuvarande kök disponerades för berednings- och kylrum. Anordningar vidtogess för genomförande av fri skaffning. Genom omdispositionen orsakad minskning av matsalen komprimerades genom att med matsalen inför-

livades ett intill densamma liggande odisponerat valv, i vilket porslinsdisk och en särskild utgång anordnades. För matsalens uppvärmning vore däri för närvarande uppställda kaminer, som vore till avsevärt hinder för genomförande av fri skaffning. Det syntes nödvändigt att borttaga dessa och i stället införa värmeledning, vilket även ur andra synpunkter komme att medföra fördelar. Nu nämnda anordningar framginge av ritning (Bil. E). Personallokaler anordnades i våningen över matinrättningen.

De sakkunniga vore underkunniga om, att frågan om kastellets upphörande såsom förläggningsplats tidigare varit aktuell och måhända ännu icke kunde anses definitivt avförd. Det hade därför synts tveksamt, om nu ifrågasatta arbeten borde i första hand föreslås, men då de hygieniska, kökstekniska och ekonomiska förhållandena för närvarande vore så ytterst otillfredsställande, att ett uppskjutande innebure vådor och stora olägenheter, ansågo de sakkunniga, att arbetet borde fortast möjligt komma till utförande. För det fall att framdeles en koncentration av förläggningen till Oscar-Fredriksborg skulle genomföras, kunde till anskaffning nu föreslagna kokapparater, spislar och maskiner tillgodogöras på annat håll.

Oscar-Fredriksborg. I nuvarande kök och diskrum, som vore onödigt stora, anordnades lokaler för proviantens förarbetning samt råvarornas, den färdiglagade matens och matresternas kylrumsförvaring. I matsalens främre del inrymdes personallokaler, i den borte delen matsal för underbefäl, toaletterum och diskrum; däröver anordnades bostadsrum för husmödrar. Matsalen försåges med anordningar för fri skaffning. Anordningarna föresloges skola genomföras huvudsakligen på det sätt, som framginge av ritning (Bil. F).

Karlskrona kustartilleriregementes stadskasern. Det nuvarande köket jämte invägningslokalerna föresloges att disponeras för anordnande av renserier, beredningsrum, kyllokaler och förvaringsrum. I därintill belägna utrymmen, som för nuvarande ändamål kunde undvaras, anordnades personalrum. Kokapparater och spislar uppställdes i det nuvarande diskrummet. Nu befintliga anordningar för fri skaffning borttoges och ersattes med sådana, som medgäve en individuell utportionering. I matsalens borte del inreddes diskrum, matsal för underbefäl, expedition för uppbörds mannen och ett mindre proviantförråd. De föreslagna anordningarna framginge av ritning (Bil. G).

Kungsholms fort. Bilokaler efter förut angivna riktlinjer anordnades i till köket angränsande lokaler. I matsalen inlades golv av rödtegel, som linoljeströkes till dess en slitbeständig yta erhållits. Bättre ventilationssystem anordnades, enligt vilket den värmda friskluften tillfördes inom en panel, likaledes av rödtegel. Av samma material uppfördes serveringsdisk för fri skaffning, skivan utfördes av marmor. De föreslagna anordningarna framginge av ritning (Bil. H). Belysningsanordningarna förbättrades. Nya bord med underreden av betsad, lackerad björk och skivor av hård, lackerad masonit ävensom enkla stolar av björk anskaffades.

I *samtliga ovannämnda kök* med bilokaler, där golv behövde omläggas, utfördes dessa av sintrade plattor med lämpligt fall mot golvbrunnar till underlättande av renhållningen och driften i övrigt. För samma ändamål försåges renserier, tillrednings- och apparatrum med klyvtegelbeklädnad, i regel till 1.8 m. höjd; i kylrummen utfördes sådan beklädnad till takhöjd. Arbetsbord utfördes i rostfritt stål med underreden av galvaniserat järn. Elektriska ledningar med armatur utfördes enligt gällande bestämmelser; antalet ljuspunkter anpassades efter föreliggande behov. Målning av äldre ytor utfördes i den utsträckning, som betingades av deras nuvarande skick. Apparaturen kompletterades i den mån så erfordrades; befintliga, användbara kokapparater moderniserades för minskande av arbets- och underhållskostnader; olämpliga apparater kasserades och borttoges. Köksmaskiner anskaffades i den utsträckning, som

för ett tekniskt och ekonomiskt riktigt handhavande av förplägnaden erforderades. All uppställning av apparater, maskiner och övriga anordningar skedde på det sätt, att arbetet i görligaste mån underlättades och förenklades.

Vidkommande härefter kostnaderna för matinrättningarnas försättande i tidsenligt skick, hava dessa av de sakkunniga beräknats i enlighet med följande:

Karlskrona örlogsstation.

Flyttning av örlogsstationens tvättinrättning och korvfabrik till den s. k. rustkamarbyggnaden å Stumholmen, anordnande därstädes av köttcentral och kafferosteri samt vissa i följd därav erforderliga arbeten:

	Kronor	Kronor
byggnadsarbeten	46,000	
ledningar för vatten, ånga m. m.	9,000	
ventilationsanordningar	3,000	
komplettering och modernisering av tvättmaskiner	13,000	
installation av aggregat för kemisk tvätt av yllepersedlar	27,000	
kylmaskiner och apparater för charkuteri och rosteri	12,000	
flyttning till slupskjulet av rustkammare	3,000	113,000

Sjömanskåren:

byggnadskostnader, hiss	88,000	
sanitärinstallationer	14,000	
kokapparater, spisar	32,000	
kylmaskineri, köksmaskiner	11,000	145,000

Skeppsgossekåren:

byggnadskostnader, hiss	60,000	
sanitärinstallationer	7,000	
kokapparater, spisar	19,000	
kylmaskineri, köksmaskiner	9,000	95,000

Stockholms örlogsstation.

Sjömanskåren:

byggnadskostnader	50,000	
sanitärinstallationer	7,000	
kokapparater, spisar	23,000	
kylmaskineri, köksmaskiner	9,000	89,000

Vaxholms kustartilleriregemente.

Vaxholms kastell:

byggnadskostnader	28,000	
sanitärinstallationer	5,000	
kokapparater, spisar	15,000	
kylmaskineri, köksmaskiner	9,000	
värmeledning med ny ångpanna	10,000	67,000

Oscar-Fredriksborg:

byggnadskostnader	52,000	
sanitärinstallationer	11,000	
kokapparater, spisar	22,000	
kylmaskineri, köksmaskiner	10,000	95,000

Karlskrona kustartilleriregemente.

Stadskasernen:		Kronor	Kronor
byggnadskostnader	40,000	
sanitärinstallationer	12,000	
kokapparater, spisar	19,000	
kylmaskineri, köksmaskiner	9,000	80,000
Kungsholms fort:			
byggnadskostnader	40,000	
sanitärinstallationer	6,000	
kokapparater, spisar	21,000	
kylmaskineri, köksmaskiner	8,000	
matsalens möblering	5,000	80,000
		eller tillsammans kronor 764,000.	

De sakkunniga hava ansett, att av ifrågavarande arbeten m. m. — med hänsyn till matinrättningarnas nuvarande skick och förutsättningarna för att åstadkomma en ekonomisk drift — följande i första hand och senast under budgetåret 1934/1935 borde komma till utförande:

Flyttning av tvättinrättningen och korvfabriken i Karlskrona samt anordnande av köttcentral och rosteri å Stumholmen ..	kr. 113,000
Modernisering av matinrättningen vid sjömanskåren i Karlskrona »	145,000
Modernisering av matinrättningen å Vaxholms kastell	» 67,000
Ordnande förberedelsevis av fri skaffning jämte kylrums- och personallokaler å Oscar-Fredriksborg	» 25,000
Ordnande förberedelsevis av fri skaffning i matsalen å Kungsholms fort	» 12,000
Förbättrande av utserveringsanordningar och diskrum å Skeppsholmen	» 12,000,
eller tillsammans 374,000 kronor. För bestridande av dessa utgifter borde enligt de sakkunniga medel till ett sammanlagt belopp av 124,000 kronor utgå dels (25,000 kronor) av tvättinrättningens och korvfabrikens i Karlskrona förnyelsefonder, dels (79,000 kronor) av vissa angivna underhållsanslag, varifrån kostnader av liknande art vanligen bestridas, dels ock (20,000 kronor, motsvarande de beräknade kostnaderna för anordnande av köttcentral och kafferosteri å Stumholmen) från anslaget till förplägnad. Härutöver erforderliga medel, 250,000 kronor, borde särskilt anvisas för ändamålet.	

Myndig-
heternas
yttranden.

Stationsbefälhavaren vid Karlskrona örlogsstation har ansett, att det av de sakkunniga avgivna förslaget till ombyggnad av sjömanskårens kokhus i Karlskrona borde med vissa smärre jämkningar komma till utförande i avseende å byggnadens bottenvåning; beträffande åter byggnadens andra våning — inrymmande matsalar och diskrum — har stationsbefälhavaren ifrågasatt vissa mera väsentliga ändringar i förslaget. Vidkommande frågan att i lokaler å Stumholmen sammanföra tvättinrättning med flera inrättningar har stationsbefälhavaren ej haft annat att erinra än att köttcentralen, korvfabriken och

kafferoosteriet borde förläggas till annan byggnad än den utav de sakkunniga föreslagna. Vad angår de utav de sakkunniga ifrågasatta ändringsarbetena i skeppsgosselekårens i Karlskrona matinrättning har stationsbefälhavaren, i enlighet med av chefen för skeppsgosselekåren framställt önskemål, föreslagit en del smärre jämkningar.

Stationsbefälhavaren vid Stockholms örlogsstation har tillstyrkt den utav de sakkunniga föreslagna moderniseringen av de maskinella anordningarna i matinrättningen å Skeppsholmen jämte utförande av en kylanläggning, dock att kylanläggningen enligt stationsbefälhavarens mening borde anordnas i matinrättningens källare och ej, på sätt de sakkunniga avsett, genom tillbyggnad till matinrättningen, då detta skulle medföra att två fönster i matsalen avstängdes.

Chefen för kustartilleriet har förklarat sig i stort sett ej hava något att erinra mot de sakkunnigas förslag till moderniseringsåtgärder beträffande matinrättningarna vid de båda kustartilleriregementena.

Chefen för Vaxholms kustartilleriregemente har — med avseende å förläggningarna å Vaxholms kastell och Oscar-Fredriksborg — allenast ifrågasatt vissa smärre detaljändringar i de sakkunnigas förslag.

Chefen för Karlskrona kustartilleriregemente har såsom sin uppfattning uttalat, att den erforderliga moderniseringen av matinrättningen vid regementets stadskasern borde kunna ske utan så omfattande ändringar i lokalerna, som innefattades uti de sakkunnigas förslag. De av de sakkunniga ifrågasatta moderniseringsarbetena m. m. beträffande matinrättningen å Kungsholms fort hava ej givit bemälda chef anledning till erinran.

Marinförvaltningen har förklarat sig i allt väsentligt biträda de sakkunnigas förslag till moderniseringsåtgärder beträffande de matinrättningar vid marinen, som nu äro i fråga. Kostnaderna härför vore visserligen mycket avsevärda, men med hänsyn till det efterblivna tillstånd, vari inrättningarna befunne sig, måste moderniseringsåtgärderna anses ofrånkomliga. Kravet på, att marinen i fråga om kökens inredning och utrustning med hygieniska och arbetsbesparande maskiner m. m. samt praktiska och tilltalande utserveringsanordningar icke skulle stå tillbaka för storköken vid exempelvis de offentliga sjukhusen och arméns truppförband, kunde icke avvisas. Dessutom vore det nödvändigt med en modernisering, därest kostnaderna för förplägnaden skulle kunna hållas på en rimlig nivå, och vore det ämbetsverkets bestämda uppfattning, att avsevärda besparingar därigenom skulle stå att vinna på samma gång kosthållet skulle kunna förbättras.

Mot den ordning, i vilken de olika arbetena av de sakkunniga föreslagits skola utföras, har marinförvaltningen ej funnit något att erinra. Beträffande matinrättningen å Vaxholms kastell instämde ämbetsverket uti vad de sakkunniga anfört rörande behovet av snara moderniseringsåtgärder. Ämbetsverket ville tillägga, att, om den militära förläggningen till kastellet skulle komma att upphöra, köksutrustningen därstädes skulle komma till god användning vid vissa av de yttre befästningarna. Med hänsyn till den svävande frågan om förflyttning av Stockholms örlogsstation skulle liknande betänkligheter kunna an-

föras beträffande de föreslagna byggnadsarbetena vid sjömansgårdens matinrättning i Stockholm. Det vore emellertid ämbetsverkets avsikt, att dessa arbeten skulle sist av alla komma till utförande.

Med avseende å byggnadsprogrammets detaljer har marinförvaltningen anfört följande.

De av stationsbefälhavaren vid Karlskrona örlogsstation föreslagna ändringarna i sjömansgårdens matsalsavdelning syntes marinförvaltningen icke ägnade att förbättra därvarande förhållanden. Såsom förut nämnts hade stationsbefälhavaren beträffande lokal för köttcentral och vissa anordningar å Stumholmen föreslagit annan byggnad än de sakkunniga, som velat förlägga samtliga ifrågavarande anstalter till samma byggnad som tvättinrättningen. För sin del ansåge visserligen marinförvaltningen, att kafferosteriet med större fördel kunde förläggas till proviantförrådsbyggnaden å Kungshall, men att det för inredning av ång- och andra ledningar borde vara en fördel, om så många inrättningar som möjligt kunde förläggas till en och samma byggnad. Ur kostnadssynpunkt syntes dock frågan om en avvikelse på denna punkt icke hava någon större betydelse.

Stationsbefälhavaren vid Stockholms örlogsstation hade icke ansett det nödvändigt att uppföra den av de sakkunniga föreslagna mindre tillbyggnaden till matsalen å Skeppsholmen. Då emellertid en sådan finge anses nödvändig dels för att kylrummen skulle kunna förläggas i samma plan som köket, och icke, såsom av stationsbefälhavaren ifrågasatts, till källaren, samt för att en rationell inredning i övrigt skulle kunna genomföras, dels ock i syfte att en övergång i sinom tid till kvinnlig kökspersonal icke skulle försvåras, kunde marinförvaltningen icke biträda stationsbefälhavarens uppfattning härvidlag. Däremot borde platsen för tillbyggnaden kunna väljas så, att tillbyggnaden icke stängde för fönster till matsalen.

Beträffande slutligen chefens för Karlskrona kustartilleriregemente erinran, att moderniseringen av matinrättningen i kustartilleriets stadskasern i Karlskrona borde kunna ske med mindre ändringar av nuvarande lokaldisposition än vad de sakkunniga föreslagit, finge marinförvaltningen framhålla, att såväl i fråga om denna som övriga skiljaktigheter mellan de sakkunnigas och myndigheternas förslag, de sakkunnigas planritningar givetvis icke borde anses så bindande, att ej mindre jämkningar, som icke föranledde ökning av den sammanlagda kostnaden, skulle kunna vidtagas, om så ansåges lämpligt. Det vore ju för övrigt vanligt, att vid fastställande av slutliga ritningar till större byggnadsarbeten jämkningar i den ursprungliga planen vidtoges, och kunde måhända sådana komma i fråga även beträffande nu föreslagna arbeten.

De arbeten, vilka borde komma till utförande under nästkommande budgetår, betingade en sammanlagd kostnad av 374,000 kronor, varav sammanlagt 124,000 kronor hade ansetts kunna bestridas med 25,000 kronor från tvättinrättningens och korvfabrikens i Karlskrona förnyelsefonder, med 79,000 kronor från vissa underhållsanslag, varifrån kostnader av liknande art normalt bestredes, samt med 20,000 kronor från anslaget till förplägnad. Sistnämnda belopp motsvarade de beräknade kostnaderna för anordnande av köttcentral och kafferosteri i Karlskrona, vilka inrättningar direkt avsetts att förbilliga anskaffningen av kött och kaffe. För bestridande av återstående belopp, 250,000 kronor, skulle alltså behöva äskas särskilda medel.

Beträffande de sakkunnigas kostnadsberäkningar hade marinförvaltningen intet annat att erinra än att, med hänsyn till de ovissa faktorer man alltid hade att räkna med vid ändringsarbeten i en så gammal byggnad som rustkammarhuset å Stumholmen, försiktigheten måhända bort bjuda, att i fråga om de före-

slagna arbetena å Stumholmen beräkna någon marginal för oförutsedda utgifter. Då emellertid kostnadsberäkningarna beträffande övriga poster syntes vara betryggande och det alltså icke vore uteslutet, att någon besparing kunde uppstå vid övriga arbeten, ansåge sig marinförvaltningen icke behöva förutsätta någon höjning i den beräknade totalsumman.

I anslutning till det anförda hemställde marinförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för modernisering av vissa matinrättningar vid marinen anvisa ett reservationsanslag av 250,000 kronor.

Av vad i ärendet anförts torde framgå, hurusom vid vissa av marinens matinrättningar betydande svårigheter föreligga för tillgodoseende av en tidsenlig förplägnad på ett ekonomiskt sätt. Genom personliga besök vid förläggningarna i Stockholm och Karlskrona (med Kungsholms fort) har jag själv varit i tillfälle att konstatera där förhandenvarande brister i utspisningshänseende. Ävägabringandet av tillfredsställande utspisningsförhållanden vid de marinens matinrättningar, som beröras av förplägnadssakkunnigas förevarande utredning, förutsätter utförandet av byggnads- m. fl. arbeten samt anskaffning av inventarier i sådan omfattning, att kostnaderna härför endast till en del kunna bestridas av de ordinarie underhållsmedlen.

Departements-
chefen

Av i de sakkunnigas moderniseringsprogram upptagna arbeten m. m. hava de, vilka ansetts erforderliga för avhjälpandet av de mest påtagliga bristerna och som förutsatts komma att medföra de största driftbesparingarna, föreslagits skola komma till utförande under budgetåret 1934/1935. Detta de sakkunnigas, av marinförvaltningen förordade förslag vill även jag biträda.

Den första etappen av moderniseringsprogrammet — om vars närmare innebörd jag torde få hänvisa till den förut lämnade redogörelsen — har beräknats draga en kostnad av 374,000 kronor. Mot denna beräkning har jag i stort sett ej något att erinra. Av sagda belopp, 374,000 kronor, torde, på sätt de sakkunniga och marinförvaltningen förutsatt, 124,000 kronor böra bestridas av tillgängliga anslagsmedel. Den summa, 250,000 kronor, som härutöver erfordras för ändamålet, torde böra uppföras å riksstaten för nästa budgetår.

I fråga om moderniseringsprogrammets närmare detaljer utgår jag i likhet med marinförvaltningen ifrån, att ändamålsenliga jämkningar må ske i de räkningar m. m., som ligga till grund för de sakkunnigas förslag, dock att härigenom icke må föranledas någon ökning av de beräknade totalkostnaderna. I viss mån kunna jämkningar betingas av den ståndpunkt, Kungl. Maj:t kommer att intaga till av de sakkunniga föreslagen övergång till kvinnlig kökspersonal i matinrättningarna, vilket förslag för närvarande är föremål för utredning inom marinförvaltningen.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för modernisering av vissa matinrättningar vid marinen för budgetåret 1934/1935 anvisa ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av 250,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Hans Edsberg.
